

Katarzyna Kuczyńska-Koschany: Kalendarium Jean Nicolas Arthura Rimbaud

Kalendarium Jean Nicolas Arthura Rimbaud, z uwzględnieniem polskiej recepcji poety (miejscami subiektywne)

Kalendarium Jean Nicolas Arthura Rimbaud, z uwzględnieniem polskiej recepcji poety (miejscami subiektywne)

20 października 1854, narodziny Rimbauda w Charleville, w Ardenach jako syna kapitana w pułku piechoty, Frédéricica Rimbaud, i Vitalie Cuif

1862-1870, nauka w szkole Rossat, a potem w gimnazjum w Charleville: Rimbaud jest doskonałym uczniem, zbiera liczne nagrody i wyróżnienia, w tym prix d'excellence

1863, Rimbaud debiutuje jako dziewięciolatek (prozą *Le soleil était encore chaud...*)

1868-1870, Rimbaud-czternastolatek klasycyzuje i otrzymuje szkolne nagrody za oryginalne teksty łacińskie, w tym pierwszą nagrodę w konkursie gimnazjów z pięciu departamentów (*Ver erat...* z 1868, poemat *Jughurta* z 1869, wersy francusko-łacińskie, pisane „według

Lukrecjusza” (Invocation à Vénus) i inne z 1870 (szczególnie: [inc.] Tempus erat, quo Nazareth habitabat Iesus) oraz proza-parafraza Cyclerona Verba Apollonii de Marco Cicerone, 1870)

2 stycznia 1870, « La Revue pour tous » drukuje pierwszy znany wiersz francuski Rimbauda Les étrennes de orphelins

1870, Rimbaud-szesnastolatek jest parnasistą; 4 maja 1870 Vitalie Cuif pisze list do George’a Izambarda (nauczyciela) w sprawie „nieodpowiednich” lektur syna – chodzi o Nędzników Victora Hugo

1870-1871, ucieczki z domu – do Paryża i Brukseli – inicjują pieszce wędrówki Rimbauda

13 i 15 maja 1871, Lettres de Voyant (Listy Jasnowidza / Widzącego) – credo poetyckie ze słynną frazą-solecyzmem „Je est un autre” i „lekcją nowej literatury”, przesłane w korespondencji do Paula Demeny’ego i George’a Izambarda („przedzielone” pierwszą komunią siostry Izabeli)

1871, siedemnastoletni Rimbaud prawdopodobnie bierze udział w walkach Komuny Paryskiej i ma zostać zgwałcony przez pijanych komunardów w Paryżu [Marcin Senddecki, Przykre przypadki przyszłych pisarzy. „Książki. Magazyn do Czytania” 2012 nr 3: Arthur Rimbaud. Gwałt w koszarach)]; powstają wiersze Paryż się budzi, Ręce Joanny Marii, Co mówią poetom na temat kwiatów, a później Samogłoski i Statek pijany

1871-1873, Rimbaud błyskawicznie przechodzi przez kolejne inkarnacje poetyckie jako (post)romantyk, dekadent, (pre)symbolista, (pre)ekspresjonista, (pre)dadaista, (pre)futurysta, (pre)surrealista (Luc Bérumont, Une enfance hypertrophiée w «Europe», 1973, nazywa poetę „meteorem nowoczesności”) – przyjaźń erotyczna z Verlaine’em (podróże do Anglii i Brukseli); po tragedii brukselskiej Verlaine uwięziony w więzieniu Carmes w Mons; powstaje Sezon w piekle

1874, przyjaźń z Germainem Nouveau – wspólna podróż do Anglii; Rimbaud udziela lekcji francuskiego w Anglii i Szkocji;

1875, Rimbaud udziela lekcji francuskiego w Stuttgarcie; ostatnie, gwałtowne spotkanie z Verlaine’em po jego wyjściu z więzienia; piesze wędrówki przez Wirtembergię i Szwajcarię do Włoch (choroba w Mediolanie); udar słoneczny – repatriacja przez konsula z Livorno do Marsylii (hiszpańska armia karlistowska); zima w Ardenach – nauka języków: hiszpańskiego, arabskiego, włoskiego, nowogreckiego i holenderskiego

1876, Holandia – podpisanie kontraktu na służbę w kolonialnej armii holenderskiej; 10 VI odpływa do Batawii (Djakarta) – dezerteruje po trzech tygodniach (żaglowcem angielskim do Francji, pieszo do Charleville)

1877, w kwietniu do Wiednia; okradziony, wydalony z Austrii – wraca pieszo do domu, po czym wyrusza do Hamburga: praca w cyrku Loisset (Szwecja, Dania); wrzesień: z Marsylii do Aleksandrii (z powodu

choroby wysiada wcześniej, zwiedza Rzym)

1878-1879, wiosną do Hamburga; październik (także pieszo) – Wogezy, Szwajcaria, Przełęcz św. Gotharda, Lugano, pociągiem do Genui, stamtąd statkiem – do Aleksandrii i na Cypr, gdzie jest nadzorcą w kamieniołomach (listopad) z powodu gorączki tyfusowej wraca do domu

1880, powrót na Cypr – po śmiertelnym wypadku na budowie pałacu gubernatora angielskiego, którą Rimbaud nadzoruje (w niektórych wariantach tej opowieści poeta jest bezpośrednio winny śmierci, a nawet – zabija człowieka), odpływa do Egiptu; Aden: praca w firmie, handlującej kawą i skórami, w filii w Harrarze (dokąd przez 20 dni jedzie konno)

1881-1882, marzenie o podróżach badawczych; aparat fotograficzny i książki sprowadzone w Francji; jest pierwszym Europejczykiem, który dociera do Bubassy

1883, podróże badawcze (Galla, Somalia) – pisze sprawozdania dla Towarzystwa Geograficznego

1884, Rimbaud wymieniony wśród „poetów wyklętych” przez Verlaine’a (Les poètes maudits), w edycji z 1888 Verlaine doda siebie samego, ukrytego pod anagramem „pauvre Lelian”; sam przebywa w Adenie, wiąże się z Abisynką;

1885-1886, handluje bronią – dostarcza kilka tysięcy karabinów królowi Menelikowi w Szoa (karawana); choruje na syfilis – ma obsesję złota

1886, w Paryżu ukazują się *Les Illuminations* (Iluminacje) – cykl radykalnie nowatorskich, prekursorskich wobec poezji XX wieku, wierszy prozą Rimbauda

1887, opisuje okolice dotychczas nieznane (jedzie konno, drogą otwartą przez podboje Menelika); wraca do Adenu, a potem do Kairu – pisze artykuł dla „*Bosphore égyptien*”; podanie do Ministerstwa Marynarki i Kolonii w Paryżu o pozwolenie na produkcję broni w Abisynii;

1888, Miriam drukuje Profile poetów francuskich („*Źycie*” nr 1-4) nazywając, za Jaroslavem Vrchlicky’im (*Básnické profily francouzské* (1887), 52 osoby, a pomijając Rimbauda; Jean Lajarrige, *La Jeune Pologne et les lettres européennes 1890-1910*(1981): „Miriam znał w 1888 epigonów, ale nie znał prekursora / inspiratora”; Rimbaud przebywa w Harrarze;

1890, powieść Rémy de Gourmonta pt. *Sixtine. Roman de la vie cerebrale* [wyd. pol. 1979]

1891, choroba Rimbauda: guz na prawej nodze; od połowy marca nie może chodzić; projektuje nosze i odbywa na nich podróż do Zejli (7-18 kwietnia, niesiony przez 16 Afrykańczyków), potem do Adenu i na

statek „Amazone”, wypływający do Marsylii 9 maja. 27 maja – amputacja nogi w szpitalu w Marsylii (drewniana noga, powrót do Roche); powrót do Marsylii, wraz z siostrą Izabelą – diagnoza lekarska: rak ogólny

10 listopada 1891, śmierć Rimbauda w Marsylii, w szpitalu La Conception

[w niepublikowanym jeszcze szkicu piszę: „Ten ktoś między „ja” a „inny” przechodzi drogę naprawdę nie do powtórzenia. Od łacińskiego wiersza Ver erat..., doskonale spełniającego wymogi szkoły, epoki, języka-autorytetu, przez francuski odziedziczony, po francuski, jakiego wcześniej nie było, do języka amharskiego i zawołania „Allah kerim” [Bóg jest miłosierny] na łożu śmierci”.]

6 grudnia 1891, nekrolog Rimbauda w „L'Écho de Paris”

1891, Józef Weyssenhoff tłumaczy Samogłoski i umieszcza je w szkicu Nowy fenomen literacki. (Maurycy Maeterlinck i dekadentyzm symboliczny) „Biblioteka Warszawska” 1891, t.2, z. 1 – Samogłoski, a nie Statek pijany (w przekładzie Miriama), okazują się zatem pierwszym wierszem Rimbauda opublikowanym po polsku.

1892, Józef Mehoffer i Stanisław Wyspiański oglądają 5 lutego, w «Théâtre d'Art» spektakl La tragique histoire du Docteur Faust wg Christophera Marlowe'a (w adaptacji François de Nion i Kazimierza Stryjeńskiego) z intertekstami, m.in. z Le bateau ivre Rimbauda (zapiska u Mehoffera w Dzienniku 1891-1895).

1892, Zenon Przesmycki (Miriam) tłumaczy Statek pijany; 4-5 kwietnia, podczas odczytów krakowskich, recytuje swój przekład w auli Uniwersytetu Jagiellońskiego – „przed rozentuzjasmowaną publicznością”; recenzje tego odczytu pojawiają się 4 i 6 kwietnia 1892 w krakowskim „Czasie” [pierwodruk: „Świat” 1892, nr 8; przedruki, m.in.: „Morze. Organ Ligii Morskiej i Rzecznej”, nr 4; „Dookoła Świata” 1957, nr 1; „Morze” 1966, nr 3; „Literatura na Świecie” 1991 nr 3]

1892, Waleria Marrené-Morzkowska, Współczesny mistycyzm („Przegląd Tygodniowy” nr 1, 3, 6, 10, 16) – uwagi o Samogłoskach

12 grudnia 1893, Germain Nouveau, pisze list do zmarłego dwa lata wcześniej Rimbauda

1893, w „La Plume” (z 15 II) sonet Verlaine’a A Arthur Rimbaud, d’après un dessin de sa sœur le représentant en costume oriental

1894, Henryka Sienkiewicz, Listy o Zoli (Le docteur Pascal, Gebethner i Wolff) nazywa twórczość Rimbauda „komiwojazerstwem w zgniliznie”

1894-1896, nawiązanie do Rimbauda w powieści Fin-de-siècle’istka Gabrieli Zapolskiej [druk: „Przegląd Tygodniowy” 22 XII 1894 – 15 VIII 1896]

1895, Teodor Jeske-Choiński spolszcza fragm. Samogłosek prozą (Na schyłku wieku, 1895)

1895, Wacław Rolicz-Lieder, w liście (z 28 XI) do Stefana George zachwyca się wierszami Rimbauda.

1895, Lucjan Rydel, Mieszaniny artystyczno-literackie. Dekadentyzm polski i najbliższa jego przyszłość, („Gazeta Polska”, nr 272)

1896, Rémy de Gourmont, Arthur Rimbaud [w : Le livre de masques] (Mercure de France)

1896, Włodzimierz Zagórski w „Słowie” (nr 11) przypisuje Samogłoski Mallarmému

1897, w Krakowie wychodzi Historia literatury francuskiej Zygmunta Sarneckiego (Spółdzielnia Wydawnicza Polska) – bez wzmianki o Rimbaudzie

1897-1898, w dramacie Wóz Żagornanta Elizy Orzeszkowej fragmenty Samogłosek w spolszczeniu prawdopodobnie Józefa Weysshoffa (rękopis wydany w 2012, w oprac. Iwony Wiśniewskiej)

1898, Antoni Lange, Studia z literatury francuskiej (Księgarnia Polska, Lwów) z fragm. o Samogłoskach

1899, Eliza Orzeszkowa drukuje w „Tygodniku Ilustrowanym” powieść Argonauci z fragm. z Samogłosek (nawiązania także w korespondencji z Lucjanem Rydlem)

1899, w Paryżu wychodzą Lettres de Jean-Arthur Rimbaud.Égypte, Arabie, Éthiopie, w oprac. Paterne Berrichona (Mercure de France)

1899, „Blackwood's Magazine” publikuje Jądro ciemności Josepha Conrada (jedną z inspiracji postaci Kurtza jest Rimbaud)

1900, Ernest Delahaye, Histoire d'un cerveau français. [Étude sur Arthur Rimbaud]. « L'arc-en-ciel », (lipiec)

1901, inicjatywa postawienia pomnika Rimbauda w Charleville (skarbnik: Ernest Delahaye): „Chimera” (z. 2); odsłonięcie pomnika („Mercure de France”, 1900 / VIII; „Chimera”, z. 4-5))

1901, Miriam drukuje w „Chimerze” studium Jan Artur Rimbaud

1901, Miriam publikuje wiersze Rimbauda w „Chimerze” Wrażenie (t. 2, z. 4/5), Alchemia słowa z Sezonu w piekle (t. 2, z. 4/5), Żegnaj z Sezonu w piekle (t. 2, z. 4/5), trzy fragmenty z Iluminacji – Jutrzenkę, Demokrację i Jam święty... (t. 2, z. 4/5).

1901, Henryk Struve, Anarchizm u obcych i u nas (Księgarnia Konstantego Treptego)

1902, Antoni Lange, Nowa poezja francuska. „Tydzień. Dodatek Literacko-Naukowy do Kuriera Lwowskiego” (nr 36)

1902, Gustave Kahn jako pierwszy łączy Statek pijany Rimbauda z Podróżą Baudelaire’a

1903, Karl-Joris Huysmans w przedmowie do À Rebours, zauważa: „Artur Rimbaud i Jules Laforgue zasługiwali na miejsce w wirydarzu des Esseintes’a (...)”.

1903, Wacław Berent nawiązuje do Rimbauda w Próchnie

1904, Stanisław Brzozowski (jako Adam Czepiel) publikuje w „Głosie” (nr 27) szkic Scherz, Ironie und tiefere Bedeutung z własną wizją Rimbauda

1904, Józef Weyssenhoff, Mój pamiętnik literacki (Księgarnia św. Wojciecha)

1907, Współcześni poeci francuscy. Wybór poezji Kazimierza Rychłowskiego - przekłady Rimbauda

1907, w tomie Krzak dzikiej róży Jana Kasprowicza – tłumaczenie Ofelii

1908, Michał Sobeski, Wyspa Cytera („Ateneum” z. I i II, styczeń – luty)
– o Statku pijanym

1910, u Henryka Elzenberga pojawia się zapiska: „«Doskonałość niewyraźna w słowie» (Miriam o Arturze Rimbaudzie). – Brzeszczot bez klingi!”

1910, Nietota. Księga tajemna Tatr Tadeusza Micińskiego

1911, Śpioch w dolinie, przeł. Zdzisław Witmir (Bolesław Lorbeerblatt).
„Miesięcznik Literacki i Artystyczny” (nr 9).

1911, Jana Lorentowicza Nowa Francja literacka. Portrety i wrażenia
(Gebethner i Wolff)

1912, w „Nouvelle Revue Française” (t. VIII) Paul Claudel nazywa
Rimbauda „mystykiem w stanie dzikim” (« un mystique à l'état
sauvage »)

1911, Liryka francuska. Seria pierwsza. Przekłady Bronisławy
Ostrowskiej (Wyd. Jakóba Mortkowicza)

1913, Mieczysław Rettinger, Wśród współczesnych liryków polskich (Lwów) z uwagami o Rimbaudzie

1913, w Przygodach Sindbada-Żeglarza Bolesława Leśmiana – echo lektury Rimbauda

1913, w esejach Medytacje i Dialogi. Italiana Maria Grosseck-Korycka przywołuje Rimbauda

1913, Julian Tuwim spolszcza Kwiaty [z Iluminacji; przed 2 IV]

1913, Michel Muttermilch, Lettres polonaises («Mercure de France», nr 376 z 16 lutego) – o Stanisławie Miłaszewskim jako uczniu i tłumaczu Rimbauda

1914, wychodzi po polsku Obraz literatury francuskiej w XIX wieku Fortunata Strowskiego – w tomie II fragment o Rimbaudzie

1914-1915, Arthur Rimbaud, W piekle, „Echo Literacko-Artystyczne”, przeł. Stanisław Miłaszewski (1914, nr z. 23/24; 1915, z. 1)

1914, Julian Tuwim przekłada Wrażenie na esperanto („Pola Esperantisto” nr 1-2)

1915, Julian Tuwim pisze Wiosnę. Dytyramb [druk: „Pro arte”: 2 III 1918]

ok. 1916, powstaje szkic Jarosława Iwaszkiewicza Święty teatr [rękopis w Stawisku]

1917, Jarosław Iwaszkiewicz i Jerzy Mieczysław Rytard (Mieczysław Kozłowski) tłumaczą w obleżonym Kijowie Iluminacje Rimbauda (druk: „Zdrój” 1919-1920)

1917, u Jana Szaroty [Jana Lorentowicza], Współczesna poezja francuska 1880-1914 (Gubrynowicz i Syn we Lwowie, Warszawa – Gebethner i Wolff) pojawia się osobny rozdział o Rimbaudzie (i przekład Samogłosek Anny Kłopotowskiej)

1917, w powieści Stanisława Przybyszewskiego Krzyk – parafraza Samogłosek Rimbauda

20 czerwca 1917, umiera siostra poety, Isabelle Rimbaud (ur. 1 czerwca 1860) – prawa autorskie do spuścizny po Rimbaudzie przekazuje mężowi, Paterne Berrichonowi, i Paulowi Claudelowi (ten, wg diagnozy André Gide’a, zabija poezję Rimbauda „ciosami monstrancji”)

29 listopada 1918, założycielski wieczór „Pod Picadorem” Maria Morska recytuje Statek pijany

1918, Julian Tuwim spolszcza Paryż się budzi Rimbauda („Zdrój” nr 1)

1919, Julian Tuwim spolszcza w „Pro arte” Siedmioletnich poetów, Siostry miłosierdzia (nr 6) oraz Zasiedziałych (nr 10)

1919, próba impresywnej biografii Rimbauda: Jerzy Mieczysław Rytard, Artur Rimbaud („Zdrój”, z. 2 – październik) oraz przekłady: Dzieciństwo; Czas płynie; O życiu.

1920, 8. wieczór „Zdroju”, we Lwowie, poświęcony w całości recytacji Rimbauda („Zdrój”, t.13, nr 5)

1920, Jarosław Iwaszkiewicz spolszcza Zieloną gospodę – Au Cabaret-Vert („Kurier Polski” nr 119) i pisze Zenobię. Palmurę

1920, Samogłoski w tłumaczeniu Czesława Jastrzębca-Kozłowskiego („Naród”, nr 174) – kolejne wersje: 1921 i 1924

ok. 1921, Julian Tuwim spolszcza Czterowiersz (przedr. „Gazeta Zielonogórska” 1957, nr 47)

1921 – Miriam wydaje u Jakuba Mortkowicza U poetów. Przekłady z poezji francuskiej, belgijskiej i włoskiej XIX-ego wieku [wznowienie, z posłowiem Pawła Hertza, LSW, 1992]

1921, Bal wisielców w przekładzie Czesława Jastrzębca-Kozłowskiego „Skamander” (z. 4)

1921, Zygmunt Czerny, Rozwój poezji francuskiej po 1900 roku w „Nowym Przeglądzie Literatury i Sztuki” (nr 1-3) – Rimbaud jako prekursor

1921, Jan Artur Rimbaud, Poezje. Dzieła wszystkie, t.1, pod red. Jarosława Iwaszkiewicza i Juliana Tuwima, (TW „Ignis”)

19 marca 1921, odbywa się Wielki Wieczór Poetycki „Pijany Statek”, z udziałem Iwaszkiewicza, Rytarda, Stefana Jaracza, Marii Morskiej (promocja Poezji, 1921)

1922, „Skamander” kwiecień, Varia [Rimbaud i cinéma]

1922, „Skamander”, (październik – listopad) (Varia, podp. ji) powiadamia o ukazaniu się w Paryżu książki Izabelle Rimbaud pt. Reliques („Mercure de France”, 1922)

1922, Anatol Stern, Z niedomkniętej nocy („Kurier Warszawski”, nr 335): „Rimbaud, genialny ulicznik, włączający się po bulwarach intuicji”; mowa też o „czarodziejskim sygnecie Rimbauda”

1922, Jarosław Iwaszkiewicz tłumaczy Łzę („Kurier Polski”, nr 351)

1923, Jakób Segal, Kolorowe dźwięki („Przegląd Warszawski”, nr 27)

1923, Władysław Broniewski tłumaczy Ofelię (listopad)

1923, Jarosława Iwaszkiewicza Hilary, syn buchaltera (TW „Ignis”) – powieść we fiolecie

1924, Maria Rakowska omawia „Przegląd Warszawski” (t. 1) E. Delahaye ‘a Rimbaud. L’artiste et l’être moral (1923) ; M. Coulon, Le problème de Rimbaud, poète maudit (1923)

1924, Leopold Staff wydaje antologię Liryki francuscy. Wybór poezji: od XII do XX wieku („Biblioteka Polska”)

1924-1925, Stanisław Przybyszewski, Moi współcześni („Tygodnik Ilustrowany”, 1924; „Rzeczpospolita” 1925); komentarz Jeana Lajarrige: Przybyszewski poznał Rimbauda dzięki Henri Albertowi, Alzacyjnykowi z kręgu berlińskiego „Schwarze Ferkel”.

1925, w „Wiadomościach Literackich” (nr 34, Notatki) streszczenie wywiadu, udzielonego przez wdowę po Verlaine Frankowi Harrisowi, pt. Verlaine i Rimbaud

1925, Anna Ludwika Czerny wydaje Antologię nowej liryki francuskiej (Ossolineum), Rimbaud jako prekursor

1926, szkic Józefa Brodzkiego Przeklęty poeta Jan Artur Rimbaud („Głos Prawdy” nr 161)

1926, w diariuszu Anny Iwaszkiewicz zapiska z 1 października „Czytałam w tych dniach Życie Rimbauda przez Jules Carvé” (z jej obszernym komentarzem do życia poety)

1926, Śpiący w dolinie pojawia się pt. Poległym za ojczyznę (w tłumaczeniu Kazimierza Rychłowskiego) w czasopiśmie „Sprawa Ludowa” (nr 22).

1926, Sztuka o Rimbaudzie. „Wiadomości Literackie” nr 28-29 (o wystawieniu w Berlinie przez Erwina Piscatora sztuki Paula Zecha Statek pijany)

1927, Pomnik Rimbauda. W Charleville odsłonięto niedawno popiersie Rimbauda („Wiadomości Literackie”, nr 43: NOTATKI)

1928 lub 1929, w paryskiej kawiarni Closerie de Lilas Julian Tuwim mówi do przyjaciół: „Czym Kolumb był dla geografii, tym Rimbaud był dla poezji” (wspomnienie Romana Zrębowicza) – w tym samym czasie Tuwim składa pąsowe róże na grobie poety w Charleville

1928 lub 1929, w samochodzie jadącym brzegiem Marny Julian Tuwim mówi: „Rimbaud (...) to zgroza, to miazdzący huragan w dziejach poezji”

1929, w „Kurierze Warszawskim” (nr 163) Fenomen sygn. W. Gr.
[Władysław Grabowski] – o Rimbaudzie

[lata trzydzieste], w Kronikach tygodniowych Antoniego Słonimskiego
pojawiają się wzmianki o Rimbaudzie

1930, Kazimierz Czachowski, Polski Rimbaud „Lwowskie Wiadomości
Muzyczne i Literackie” (nr 5/6) (o Marianie Czuchnowskim)

1930, „Wiadomości Literackie” (nr 4), Kronika zagraniczna – Francja:
Rimbaud jako kupiec

1930, O Rimbaudzie. [Kronika zagraniczna. Francja], „Wiadomości
Literackie” nr 31 (Marguerite-Verta Méléra, Rimbaud)

1931, szkic Marii Rakowskiej Dookoła Rimbauda („Pamiętnik
Warszawski” z. 6; 7/9 i 10/12)

1931-1932, w tomach Pusta ulica (1931) oraz Poeta i świat (1932)
Stefana Napierskiego – wzmianki o Rimbaudzie

1932, Józef Czechowicz tłumaczy Głód [„barykady”, nr 1; inna wersja:
„Miesięcznik Literatury i Sztuki” 1935, nr 2]

1932, Allan Kosko w „Promie” zapisuje dedykacje rimbaudowskie

1932, „Wiadomości Literackie” (nr 52): Kronika francuska: Prawa autorskie po Rimbaudzie

1933, Stefan Napierski, Od Baudelaire’a do nadrealistów. Przekłady i szkice z nowoczesnej literatury francuskiej (Gebethner i Wolff) – tu Pobyty w piekle (prwd. „Droga” 1933, nr 2,3).

1933, Jan Brzękowski w Poezji integralnej uważa praktykę Rimbauda za przykład stosowania skrótu poetyckiego

1934, Kazimierz Andrzej Jaworski spolszcza Komedie pragnień („Kamena”, nr 1)

1934, KORESPONDENCJA: Rimbaud w Polsce „Wiadomości Literackich” (nr 41); list, którego nadawcą jest Józef Maria Chudek):

„Przystępując do opracowania dla «Société des Amis de Rimbaud» w Mézières szkicu o Rimbaudzie w literaturze polskiej, zwracam się z uprzejmą prośbą o informacje do wszystkich, którzy kiedykolwiek Rimbauda tłumaczyli lub cośkolwiek o nim pisali. Informacje proszę kierować pod adresem: Warszawa, Złota 5 m.33”. [Stefania Bańcer podaje – poz. 95 w bibliografii, że szkic nigdy nie ukazał się drukiem]

1934, nota dotycząca praw autorskich do spuścizny po Rimbaudzie „Syn minie pismo” ... [Kronika zagraniczna, Francja, „Wiadomości Literackie” nr 3]

1934, temat Rimbauda podczas rozmowy W niepojętej zieloności (z cyklu: Dialogi akademickie), Edwarda Boyé z Bolesławem Leśmianem w „Pionie” (nr 23).

1934, informacja o wydaniu w jednym tomie tekstów Verlaine’a o Rimbaudzie („Mercure de France”, 1934): Verlaine o Rimbaudzie. „Wiadomości Literackie” (nr 40): Kronika francuska.

1934, Anna Ludwika Czerny tłumaczy Co wstrzymuje Ninę? „Sygnały” (nr 10/11)

1934, po stronie Rimbauda w dyskusji o dramacie brukselskim opowiada się Karol Wiktor Zawodziński (Jeszcze jedna odpowiedź. „Zet”, nr 14)

1935, Józef Czechowicz tłumaczy Szczęście („Kamena”, nr 5)

1935, O Rimbaudzie. „Wiadomości Literackie” (nr 3) [Kronika francuska : André Fontaine Génie de Rimbaud]

1935, Maria Rakowska, Rimbaud w Abisynii. Ojciec dzisiejszego negusa dłużnikiem francuskiego poety. „Wiadomości Literackie” (nr 44)

1935, Józef Czechowicz przekłada w „Kamienie” (nr 5) – Szczęście

1935, Wymiana poglądów. Odpowiedź na ankietę „Okolicy Poetów”, „Okolica Poetów”, nr 4-5. Przyboś: „W Polsce nie było Mallarmégo czy Rimbauda”; Rimbaud wyprzedza rimbaudystów

1936, Helena Radziukinas, Dramat Rimbauda. „Myśl Narodowa” (nr 36) [dotyczy: Daniel-Rops, Rimbaud. Le drame spirituel]

1936, Rimbaud na I miejscu wśród „mistrzów i bohaterów” w ankiecie „Wiadomości Literackich”: Jak się uczyli współcześni wybitni pisarze polscy

1937, Léo Moulin, Arthur Rimbaud. Kryzys indywidualizmu w XIX wieku („Sygnały”, nr 35)

1937, szkic Czesława Miłosza, Żołnierz kościoła wojującego („Pion” z 25 marca)

1937, Julian Przyboś, Do źródeł liryzmu, „Czas” (nr 352): „Człowiekiem, w którym zaszedł ten zasadniczy przełom w rozumieniu poezji, był Artur Rimbaud”.

1937, Stanisław Miłaszewski, Człowiek, który był w piekle („Podbipięta”, nr 10)

1937, Sen w kotlinie w spolszczeniu Antoniego Bogusławskiego („Kurier Warszawski”, nr 38)

1937, Moje kochanecki w przekładzie Stefana Napierskiego (Lirycy francuscy, T. II)

1938, Stanisław Brucz, Życie umysłowe i artystyczne. Romantyzm i klasycyzm podróży „Wiadomości Literackie” (nr 24)

1938, „Wiadomości Literackie” (nr 28) – U obcych: Czy Rimbaud był handlarzem niewolników? –relacjonują spór Enid Starkie i Jean-Marie Carré’ego

1938, Jan Kott drukuje w „Verbum” szkic Katolicki sens dramatu Rimbauda

1938, Włodzimierz Lewik tłumaczy Słowo poety o kwiatach. „Skamander” XC-XCII

1938, Waław Gustaw Wolff (Profanus) spolszcza Wrażenie „Tygodnik Ilustrowany” (nr 34)

1939, w „Wiadomościach Literackich” (nr 26) nota o edycji krytycznej Poésies Rimbauda (przez Henri de Bouillane’a de Lacoste)

1939, „Wiadomości Literackie” (nr 7): Z CAŁEGO ŚWIATA: Sztuka o Rimbaudzie (o wystawieniu w Paryżu sztuki Pierre’a Greve i Victora Camarata Rimbaud, l’enfant perdu)

1941, Juliusz Grot ogłasza Arthura Rimbauda podróż do piekieł („Wiadomości Polskie Polityczne i Literackie” (Londyn), nr 42 z 19 października)

1945, Gustaw Herling-Grudziński nazywa Rimbauda (Żywi i umarli) antonimem Conrada

1945, Muzyka do słów Arthura Rimbaud, „Odrodzenie” (nr 30) - o skomponowaniu poematu muzycznego do Iluminacji przez Beniamina Brittena (powst. 1939; prawykonanie: 1940)

1945, powstaje esej Mieczysława Jastruna pt. Rimbaud [druk: „Kuźnica” 1946, nr 9]

1946, Michał i Krystyna w tłumaczeniu Mieczysław Jastruna oraz Uczta głodu w przekładzie Adama Ważyka - w „Twórczości” (z. 3)

1946, W zielonej gospodzie – przeł. Czesław Jastrzębiec-Kozłowski - „Zdrój” (nr 4).

1947, wiersz René Chara Dobrześ zrobił odjeżdżając, Arturze Rimbaud!, znany po polsku w przekładzie Artura Międzyrzeckiego i recepcji Julii Hartwig (Wracaj Rimbaud!)

1947, Antologia współczesnej poezji francuskiej w opracowaniu Adama Ważyka (Wiedza).

1947, w liście Czesława Miłosza do Tadeusza Krońskiego (z 21 września): słowa Rimbauda „Elle est retrouvée! Quoi? L'éternité! C'est la mer mêlée au soleil” to kwintesencja romantyzmu obok Mickiewiczowskiej frazy „słowo się z myślą łamie”.

1948, w „Tygodniku Wybrzeża” (nr 39) – felieton Zbigniewa Herberta Od słowa ciemnego chroń nas... (m.in. mowa o Samogłoskach)

1948, Waław Grubiński, Jan Lorentowicz: zanotowana dyskusja Lorentowicza z Przybyszewskim o studium Miriama z 1901 (Rimbaud jako „żelazny wilk poezji francuskiej”)

1948, Adam Ważyk, Dramat Rimbauda, „Kuźnica” (nr 26), wraz z przekładami

1948, Jan Kott przekłada wiersze Rimbauda z cyklu Iluminacje w „Odrodzeniu” (nr 29).

1948, Jan Kott tłumaczy Miasta II w „Odrodzeniu” (nr 31).

1948, Jan Kott publikuje w „Kuźnicy” (nr 26) przekłady z Rimbauda (Dzieciństwo; Poranek upojenia; Pożegnanie; Robotnicy); w tym samym zeszycie – tłumaczenia Adama Ważyka (Komedia pragnienia; Łza [przedruk: „Głos Tygodnia” 1956, nr 47]; Młode małżeństwo; Rzeka porzeczkowa; Samogłoski; Zbłąkane).

1948, w Szopie za jaśminami, opowiadaniu Tadeusza Nowakowskiego, pojawia się motto „Teologia nie kłamie: / piekło istnieje naprawdę” (J. A. Rimbaud)]

1948, Gerard Hopkins, Książka o Rimbaudzie [rec. Enid Starkie, Arthur Rimbaud. W.W. Norton & Company, New York 1947], „Głos Anglii” (Kraków) nr 12

1949, w Kwiatkach polskich Juliana Tuwima pojawiają się aluzje do Rimbauda

1949 – Jan Artur Rimbaud, Poezje wybrane, w oprac. Adam Ważyka (Książka i Wiedza)

1949, szkice Wojciecha Natansona: Proces Rimbauda wznowiony („Twórczość”, z. 10) i Sprawa Artura Rimbaud, „Radio i Świat” (nr 28)

1949, Stanisław Gogłuska, Fałszowany Rimbaud (prawda o Rimbaud), „Odrodzenie” (nr 34).

1949-1953, liczne wzmianki o Rimbaudzie w dziennikach Jana Lechonia

1950, Komuna Paryska. Materiały historyczno-literackie na wieczornicę, oprac. Wanda Markowska, [Centralna Rada Związków Zawodowych w Polsce, Biblioteczka Świetlicowa]. (Książka i Wiedza).

1951, Ręce Joanny Marii w przekładzie Antoniego Słonimskiego [„Sztandar Ludu” (Lublin) nr 76; przedruk: „Zwierciadło” 1960, nr 6].

1951, w liście do Jerzego Zawieyskiego z 1 marca Zbigniew Herbert wyznaje, że gdy miał 16 lat, napisał długi poemat na wzór Statku pijanego (zniszczył go po śmierci młodszego brata)

1952-1953, Stefan Kisielewski polemizuje – na temat Rimbauda – z Zygmuntem Kubiakiem (O człowieku, który nie chciał umrzeć. „Tygodnik Powszechny” 1952 nr 48) „Tygodnik Powszechny” (1952 nr 50, pt. Palę Kubiaka!); odpowiedź Kubiaka (pt. Rimbaud a purytanizm): „Tygodnik Powszechny” 1953, nr 2, s. 2.

1952-1970, 5-tomowa monografia René Etiemble'a *Le mythe de Rimbaud* (Gallimard)

1953, zapiska Henryka Elzenberga: „Dobra próba na poetów i style: jakie robią wrażenie w obliczu śmierci, gdy ten ktoś z nimi obcujący jest na krawędzi. Rimbaud wali się w nicość, Lukrecjusz rośnie”.

1953, w rozmowie z Janem Błońskim, u kresu życia, Julian Tuwim wyznaje: „Statek pijany to moje największe w życiu przeżycie poetyckie” („Przekrój” nr 454-455)

1953-1969, w Dzienniku Witolda Gombrowicza pojawiają się fragmenty o Rimbaudzie

1955, w „Twórczości” (z. 2) szkic Zbigniewa Bieńkowskiego Tajemnica Rimbauda

1955-1966, w korespondencji Aleksandra Wata wielokrotne odwołania do Rimbauda

1955 – 1967 – 1972, Jan Artur Rimbaud w nowych przekładach Romana Kołonieckiego., [17 przekładów] rękopis, sygnatura 806, w Muzeum Literatury w Warszawie. [druk: Ręce Joanny Marii; Statek pijany „Twórczość” 1955, nr 12; Wieczność, „Kierunki” 1960, nr 35]

1955-1981, w dzienniku Mieczysława Jastruna pojawiają się wzmianki o Rimbaudzie

1956, Adam Ważyk drukuje w „Twórczości” Co mówią poetom na temat kwiatów (Do p. Teodora de Banville) Rimbauda (nr 7) i przekład Statku pijanego

1956 –ukazuje się Zeszyt wierszy francuskich. Przekłady w wyborze i tłumaczeniu Adama Ważyka, (PIW) z przekładem Samogłosek (kolejna wersja powstaje w 1979)

1956, Artur Rimbaud, Poezje, red. Adam Ważyk (PIW).

1956, Jarosław Iwaszkiewicz, Rimbaud („Życie Warszawy”, nr 300): „Olśnienie i rewelacja, która otworzyła przed okiem moim nieoczekiwane i nieznane światy poezji. To nie da się z niczym porównać (...)”.

1956, Roman Zrębowski, Tuwim i Rimbaud, „Kronika” (Łódź), nr 24

1957, „Twórczość” (nr 6): polemika Juliana Przybosia z Aleksandrem Watem o Rimbaudzie

1957, Jarosław Iwaszkiewicz publikuje przekład Komedii w trzech pocałunkach Rimbauda („Dziwiata Fala”, nr 1; przedruki: „Nowa Wieś” 1958, nr 47; „Radar” 1968, nr 11; „Nowa Wieś” 1969, nr 19).

1957, Czesław Miłosz tłumaczy tekst Conrada Aikena, Rimbaud i Verlaine, dwaj cenni poeci („Kronika” (Łódź), nr 2)

1957, spolszczony fragment książki Françoise d’Eaubonne, *Niespokojny żywot Arthura Rimbaud*, „Widnokreśli” (nr 2)

1958, Antologia literatury francuskiej. (Pisma. T. XIV) Tadeusza Żeleńskiego-Boy’a (PIW) ze wzmiankami o Rimbaudzie

1958, Irena Tuwim w Łódzkich porach roku o młodszej fascynacji Tuwima Rimbaudem.

1958, Tadeusz Różewicz, Rimbaud: wizja i równanie („Życie Literackie” nr 50)

1959, Zbigniew Herbert rozmawia z Janem Brzękowskim, m.in. o Iluminacjach („Tygodnik Powszechny”, nr 38)

1959, Aleksander Rogalski, Poezja czy nad-poezja? („Tygodnik Zachodni”, nr 23)

1959, Stefania Bańcer publikuje Materiały do bibliografii recepcji Rimbauda w Polsce, „Przegląd Humanistyczny” (nr 2) – kolejne uzupełnienia w tym samym czasopiśmie: 1961 (nr 2), 1964 (nr 2) oraz 1966 (nr 6).

1960, notatka: Zaginął list Rimbauda, „Nowa Kultura” (nr 23)

1960, Mieczysław Jastrun wydaje tom szkiców Między słowem a milczeniem

1960, Zbigniew Bieńkowski, Piekła i Orfeusze. Szkice z literatury zachodniej (Czytelnik)

1961, broszura Ludmiły Morawska, Środki ekspresji emocjonalnej u A. Rimbaud (UAM)

1961, Nieznany list Rimbauda („Życie Literackie” nr 24) [list z 14 maja 1877, wysłany z Bremy, z prośbą o przyjęcie do marynarki amerykańskiej – wg „Le Figaro Littéraire” 1960 nr z 20 maja, podpisane el = Leszek Elektorowicz]

1962, szkic Ludmiły Morawskiej L'expression du mouvement dans la poésie de Rimbaud (« Kwartalnik Neofilologiczny », z. 3)

1962, esej Andrzeja Kijowskiego Sezon w Paryżu (Wyd. MON)

1962, Zbigniew Herbert, Siena (z tomu Barbarzyńca w ogrodzie) – aluzja do Samogłosek

1962, Jerzy Kwiatkowski, Rimbaudyzm Iwaszkiewicza („Pamiętnik Literacki”, z. 2)

1962, Maciej Żurowski ogłasza szkic „Samogłoski” Rimbauda wraz z dosłownym spolszczeniem wiersz (prozą) w „Przeglądzie Humanistycznym” (nr 4)

1963, Mój Kraków Jalu Kurka (WL) ze wzmiankami o Rimbaudzie

1963, wychodzi po polsku Niepokój. Życie Pawła Verlaine Françoise d’Eaubonne (Czytelnik)

1964 - Adam Ważyk, Od Rimbauda do Eluarda (PIW)

1964, Juliusz Wiktor Gomulicki przekłada Samogłoski; Gwiazda ci zapłakała; Zaciśnięte wargi. (Widziano w Rzymie)

1964, Włodzimierz Lewik, Wiersze własne i przekłady. Wybór (PIW) [Zalotna, Przy muzyce]

1964, w II tomie Sławy i chwały Jarosława Iwaszkiewicza nawiązanie do Paris se repeuple [zakończenie rozdziału czwartego Fluctuat necmergitur – sytuacja po przewrocie majowym 1926 porównana z sytuacją po upadku Komuny Paryskiej]

1965, Adam Ważyk publikuje w „Twórczości” (nr 10) przekład Samogłosek – polemika: H. Jankowska, Dwie twarze Artura Rimbaud, „Tydzień Polski” (nr 38). Głos zabiera także Henryk Markiewicz (Uwagi profana o interpretacji „Samogłosek”. „Życie Literackie”, nr 2)

1965, Georges Duby i Robert Mandrou w Historii kultury francuskiej: wiek X – XX (PWN), w rozdziale Świat cywilizacji naukowej 1895-1914, podrozdziale Indywidualizm anarchistyczny – nazywają epokę od schyłku XIX wieku do wybuchu Wielkiej Wojny „wściekle indywidualistycznym” czasem „spadkobierców Rimbauda”

1965, Symboliści francuscy (od Baudelaire’a do Valéry’ego) w opracowaniu Mieczysława Jastruna i Janiny Kamionkowej (BN II 146)

1966, Ofelię w przekładzie Kazimierza Andrzeja Jaworskiego drukuje „Kamena” (nr 15).

1966, w liście do Czesława Miłosza Aleksander Wat powątpiewa: „czy naprawdę Rimbaud był genialny, jak sądziłem zawsze – czy jego poezja była dobrą poezją tout court?”

1966, w Wyobraźni wyzwolonej (PIW) Jana Brzękowskiego – liczne wzmianki o Rimbaudzie

1967, Pier Paolo Pasolini proponuje formułę „od Homera do Rimbauda” jako wyznaczenie granic literatury klasycznej (w szkicu Koniec awangardy)

1968, Wojciech Bąk, Szekspir-dziecko (formuła wzięta od Victora Hugo) – o Rimbaudzie

1968, powstanie ośrodka kultury im. Arthura Rimbaud w Charleville-Mezières

1968, René Etiemble, Le Sonnet des voyelles. De l’audition colorée à la vision érotique. (Gallimard)

1968, Wyciąg z rejestru zgonów szpitala Conception w Marsylii [akt zgonu Rimbauda] i Listy w przekładzie Julii Hartwig i Artura Międzyrzeckiego, opublikowane w „Poezji” (nr 5).

1969, Pamięć w tłumaczeniu Adama Ważyka – w „Twórczości” (z. 4/5).

1969, Artur Rimbaud, Poezje, red. Adam Ważyk. (PIW, seria „celofanowa”) [wyd. II – cenzura usuwa po 1968 roku wszystkie przekłady Jana Kotta].

1969, Jan Artur Rimbaud, Poezje wybrane, ze wstępem Jarosław Iwaszkiewicz (LSW).

1970, Ja to ktoś inny. Korespondencja Artura Rimbauda, w wyborze, przekładzie i oprac. Julii Hartwig i Artura Międzyrzeckiego (Czytelnik).

1970, Julian Przyboś, Rimbaud po polsku, „Nowe Książki” (nr 10)

1970, Julian Przyboś Ronsard i Rimbaud, „Nowe Książki” (nr 14)

1971 (21 kwietnia – 5 maja), w Warszawie odbywa się Komuna Paryska i jej literatura. (ułożona przez Macieja Żurowskiego) – Rimbaud jest jednym z jej bohaterów.

1971, Jerzy Cieślikowski (Wiersz dziecięcy, „Miesięcznik Literacki” nr 5) nazywa Statek pijany wierszem quasi-dziecięcym

1972, w „Twórczości” (z. 6): G. J. Resink, Axel Conrad i Martin Rimbaud (przeł. Anna Iwaszkiewiczowa)

1973, Krzysztof Pysiak nazywa Rafała Wojaczka „wrocławskim Rimbaudem”

1974, Adam Ważyk, Gra i doświadczenie. Eseje (PIW): „Jestem raczej od strony Rimbauda, widzę w nim poetę, który złamał dziewiętnastowieczną retorykę, gdy tymczasem Baudelaire był jej zawsze wierny”.

1976, Cezary Rowiński, Dlaczego Rimbaud przestał pisać? „Miesięcznik Literacki” (nr 7)

1977, Dzienniki 1904-1955 Paula Claudela (IW PAX) ze wzmiankami o Rimbaudzie

1977, Seminarium Rimbaudowskie, „Miesięcznik Literacki” (nr 5) [m. in. tekst Michała Komara Jądro ciemności]

1978, wychodzi po polsku Struktura nowoczesnej liryki Hugona Friedricha (PIW), ze szkicem pt. Rimbaud

1978, Szkice literackie i artystyczne. 1925-1970 Jana Brzękowskiego (WL)

, Mieczysław Jastrun przekłada Pustynie miłości

1979, Adam Ważyk wydaje Wybór przekładów (Czytelnik) [tłumaczenia Rimbauda: Zbłąkane; Zło; Celnicy; Co mówią poetom na temat kwiatów; Statek pijany; Samogłoski; Pamięć; Łza; Rzeka porzeczkowa;

Komedia pragnienia II; Młode małżeństwo; Uczta głodu]

1979, Artur Międzyrzecki spolszcza Sezon w piekle. „Twórczość” (nr 3)

1980, wychodzi w Paryżu George'e Poulet'a La poésie éclatée:

Baudelaire, Rimbaud

1980, Arthur Rimbaud, Sezon w piekle. Iluminacje, przeł. i posłowiem opatrzył Artur Międzyrzecki (WL) [wznowienie: Zielona Sowa, 2007]

1981, Henryk Chudak, Les perspectives de lecture bachelardienne de Rimbaud (« Kwartalnik Neofilologiczny », nr 3-4)

1981, w tomie Zygzakiem odnotowano istnienie dwu szkiców z archiwum Juliusza Wiktora Gomulickiego: Samogłoski „po polsku” oraz Zabawa w samogłoski

1981, Œuvres Rimbauda wychodzą w Paryżu (oprac. Suzanne Bernard, André Guyaux) (Editions Garnier Frères); omawia Zbigniew Naliwajek: „Kwartalnik Neofilologiczny”, nr 1/2

1982, w Międzywojniu Jana Brzękowskiego – wzmianki o Rimbaudzie

1982, Celnicy w przekładzie Adama Ważyka – „Literatura”, nr 2

1982, Eseje literackie Adama Ważyka (PIW) z licznymi uwagami o Rimbaudzie

1982, Józef Waczków publikuje w „Literaturze na Świecie” (nr 7) przekład Statku pijanego; tamże szkic Aleksandry Olędzkiej-Frybesowej Przekład jako interpretacja (porównanie spolszczeń Miriama, Ważyka i Waczkówna)

1984, Zdzisław Ryłko, Rimbaud devant les poètes polonais d'avant-garde 1918-1939, („Kwartalnik Neofilologiczny” XXXI, 2)

1984, Anna Pogonowska, Tylko wierszem (WŁ): Rimbaud wśród tych, „którzy umieli popychać świat”

1984, „Literatura na Świecie”, nr 8 – różne przekłady różnych autorów z Rimbauda

, Jesienny dzień (ISKRY) Włodzimierza Słobodnika ze wzmiankami o Rimbaudzie

1986, w rozmowie Nico Orengo z Czesław Miłosz mówi („Tuttolibri”, dodatek do dziennika „La Stampa”, nr 510): „Czasami poezja buntuje się przeciw logice i porządkowi – wtedy rodzi się Rimbaud, który rozsadza formy, struktury myśli i języka”.

1988, Symbolizm francuski. Antologia w opracowaniu Macieja Żurowskiego (LSW)

1988, antologia Rimbaud, Apollinaire i inni Artura Międzyrzeckiego (Czytelnik)

1988, „...mój diabeł stróż”. Listy Andrzeja Czajkowskiego do Haliny Sander [Anity Janowskiej] (PIW)

1989, Stanisław Stabro, Poeta odrzucony (WL), z fragm. o Rimbaudzie i Wojaczku (z 1978)

1991, nr 3 „Literatury na Świecie”, wydany w 100-lecie śmierci Rimbauda Józef Waczków ogłasza szkic Rimbaud w Polsce oraz przekłady: Ofelia. Samogłoski. [inc.] „Została wytropiona!” [inc.] „O zimy, o zamczyńska!” [inc.] „Krew pogańska powraca!” [inc.] „O serce, cóż to dla nas morze krwi, pożogi”. Odjazd. Metropolitan. Przylądek. Geniusz.

IV 1991, Situation de Rimbaud en 1991 – seminarium Instytutu Romanistyki UW (wyd. 1995)

1991, szkic Krzysztofa Karaska Sto lat temu umarł Artur Rimbaud w „Literaturze” (nr 12).

1992, ukazuje się po polsku Dziennik André Gide'a (Krąg) ze wzmiankami o Rimbaudzie

1992, Arthur Rimbaud, Słońce i ciało, w wyborze i przekładzie Jerzego Kolankowskiego

1992, Sezon w piekle wg Artura Rimbauda, adaptacja i reżyseria: Adam Sroka, Teatr Dramatyczny w Warszawie. Sala im. Haliny Mikołajskiej, premiera 21 marca 1992.

1992, Krzysztof Karasek, Biblioteka Rimbauda („Literatura”, nr 1).

1993, Arthur Rimbaud, Wiersze. Sezon w piekle. Iluminacje. Listy, wybrał, oprac. i posłowiem opatrzył Artur Międzyrzecki, przeł. różni (Wydawnictwo Literackie).

1993, Andrzej Sosnowski, Hamlet, dekonstrukcja – i program Rimbauda („Literatura na Świecie” nr 1-2-3)

1995, film Agnieszki Holland Całkowite zaćmienie

1995, Marek Kamiński notuje: „Do Bieguna jeszcze 648,9 km. (...) Dużo wierszy przewijało mi się dziś, Artur Rimbaud, Wysocki, Achmatowa, Jesienin, Okudźawa, ach nie dam rady wymieniwać. Dlaczego poetom tak często jest źle i piszą o sprawach smutnych i przygnębiających w taki

sposób, że jest to piękne. Może dlatego, że piszą Prawdę, Dotykają jej Słowami. (...) Poeci wyklęci, co to znaczy? No tak sobie spokojnie szedłem, ale starałem się przyciskać”. (Moje bieguny, 2008)

1996, tom rozmów Tadeusza Kraśki z Arturem Międzyrzeckim pt. U progu XXI wieku

1996, Krzysztof Karasek, Conrad i Rimbaud („Literatura”, nr 2).

1996, Rimbaud [przeł. różni] (SOLOPAN)

1998, w Innym abecadle Czesława Miłosza rozbudowany (i subiektywny) biogram Rimbauda

1999, Tadeusz Różewicz, Matka odchodzi (Wyd. Dolnośląskie) porównuje rodzaje grzechów do barw samogłosek u Rimbauda

1999, Artur Międzyrzecki wydaje Z dzienników i wspomnień (Sic!)

1999, J. A. Rimbaud, Dzieła (w przekładzie Jerzego Kolankowskiego – wyd. MISTAR)

1999, Wybór poezji Rimbauda (wyd. Siemioróg, wybrał Piotra Bejnar-Bejnarowicz)

2001, Tomasz Różycki przekłada Śpiącego w dolinie („Arkadia”, nr 9/10)

2001, Olga Stanisławska przypomina Śpiącego w kotlinie w związku ze zdjęciem zabitego w Agadeszu (Rondo de Gaulle’a, Twój Styl)

2001, Przemysław Dulęba, Rimbaud i Claudel (“Frona”, nr 25-26)

2003, Edward Balcerzan (Perehenia i słoneczniki) interpretuje frazę „JA to ktoś inny”

2003, Pierwsze komunie w przekładzie Marcina Kurka („Literatura na Świecie”, nr 3-4) – po raz pierwszy tytuł pojawia się w liczbie mnogiej

2003, Włodzimierz Szturc, Artur Rimbaud: podróże wyobraźni tekstowej w „Statku pijanym” („Prace Polonistyczne”, t. 58)

2004, ukazuje się po polsku książka Pierre’a Michon pt. Rimbaud syn(Czytelnik)

2004, Julia Hartwig poświęca uwagę Rimbaudowi w tomie szkiców Pisane przy oknie (pojawia się on także jako postać w jej dziennikach)

2004, Rimbaud w Przemysłu (jako zeszyt specjalny „Kresów Południowo-Wschodnich”)

2005, ukazują się po polsku Niepewne dni Phillipa Bessona (Warszawskie Wyd. Literackie Muza) [rec. Anny Piwkowskiej, O Rimbaudzie apokryficznie. „Nowe Książki”, nr 11]

2005, o tragedii przyjaźni Verlaine’a i Rimbauda w Brukseli pisze Włodzimierz Kalicki (10 lipca 1873 – zastrzel mnie !, „Duży Format”, dod. do „Gazety Wyborczej” z 11 lipca).

2005, Harrar Radosława Kobierskiego, powieść zainspirowana Rimbaudem

2005, Lidia Sujczyńska, Odnaleziony po latach... [o wierszu Rimbauda d’Edgar Poe Famille maudite] „Akant” (nr 10) wraz z jego przekładem

2006, Jerzy Lisowski wydaje Antologię poezji francuskiej, t. IV pt. Od Rimbauda do naszych dni (z przekładem własnym Samogłosek)

2006, we wspomnieniach Podziękowanie za gościnę. Moja Francja Julia Hartwig mówi o „niewyczerpanym żywiole poezji Rimbauda”

2006, monografia Krystyny Wojtynek-Musik Terra rhetorica w poezji Rimbauda (Wyd. UŚ)

2006-2007, Antoni Skibiński spolszcza W Zielonej Oberży i Doznanie (druk „Akant” nr 10; przedruk: W ogrodzie Muz (przekłady poezji), 2007)

2007, szkic Marii Judyty WoźniakJuliana Tuwima przekłady z Rimbauda. Kilka uwag o przekładach wierszy „Czterowiersz”, „Kredens”, „Moja bohema” oraz „Głowa Fauna”

2007, Lidia Sujczyńska, O Arturze Rimbaud inaczej. „Akant” (nr 5), wraz z przekładami wczesnych wierszy francuskich: Cesarskie żale, Kredens. [X 1870], Spryciara. [X 1870], Ukaranie Świętoszka, W zielonej gospodzie o piątej wieczorem

2007, aluzja do Rimbauda u Michała Witkowskiego, Barbara Radziwiłłówna z Jaworzna-Szczakowej (W. A. B.)

2007, aluzja do Rimbauda u Anny Piwkowskiej, Ślad łyżwy (Wyd. Twój Styl)

2007, w ponad 1000-stronicowej książce Aleksandra Halla pt. Francja i wielcy Francuzi. (Iskry) nie pojawia się Rimbaud

2007, Andrzej Sosnowski, Najryzykowniej (Biuro Literackie) – z fragmentami o Rimbaudzie

2007, szkic Krystyny Wojtynek-Musik pt. Obraz dziejów ludzkości w „Wieczorze historii” Artura Rimbauda

2007, Uchwała francuska. Wokół nowej „Historii literatury francuskiej” (rozmowa w „Literaturze na Świecie”, nr 9/10 – Marek Beylin, Marek Bieńczyk, Małgorzata Łukasiewicz, Piotr Sommer, Tomasz Swoboda, Anna Wasilewska [dotyczy Dziejów literatury francuskiej Jacka Kowalskiego, Anny i Mirosława Lobów, Jana Prokopa]

2008, aluzja do Rimbauda w książce Andrzeja Barta Fabryka muchołapek (W. A. B.)

2008, szkic Lidii Sujczyńskiej Utwory łacińskie Artura Rimbaud. „Akant” (nr 5), wraz z przekładami wierszy (Anioł i dziecko, 1869; „Był to czas”, 1870; Była wiosna..., 6 listopada 1868; Walka Heraklesa z rzeką Achelous, 1869)

2008, Jacek Gutorow, Czekaając na przyptyw sił („Tygodnik Powszechny”, nr 10); diagnoza, iż zerwanie Rimbauda z poezją „dla jego francuskich następców stało się gestem nieledwie paradygmatycznym; ale nawet to zerwanie miało w sobie coś olśniewającego i jak najbardziej pokrzepiającego. (...) poezja „po” Rimbaudzie i Mallarmém stanęła przed mało obiecującym dylematem – albo dosłowne porzucenie poezji, albo nieustanne jej dekonstruowanie”.

2008, fragment o Rimbaudzie pojawia się w Błyskach trzecich Julii Hartwig

2008, „Gazeta Wyborcza”, nr24-25 [J. Sz]:

„Nieznany tekst Arthura Rimbauda (1854-1891), opublikowany, gdy miał 16 lat pod pseudonimem „Jean Baudry”, został odnaleziony w 138 lat od jego publikacji w piśmie „Le Progrès des Ardennes”. Jest pisany prozą, nazywa się „Sen Bismarcka” [KKK - Le rêve de Bismarck (fantaisie)], liczy 50 linii i ma charakter patriotyczny, anty-Bismarckowski. Bukinista François Quinart z miejscowości Charleville-Mézières dwa lata temu nabył kilka starych gazet, które umieścił na wystawie antykwariatu. Dopiero w kwietniu tego roku kupił je reżyser Patrick Taliercio, który kręci właśnie film o Rimbaudzie, i wypatrzył tekst poety”.

[92-minutowy film powstał w roku 2014]

2009, Jean Arthur Rimbaud, Œuvres complètes. Édition établie par André Guyaux, avec la collaboration D’Aurélia Cervoni. Bibliothèque de la Pléiade (Gallimard)

2009, Wojciech Bobilewicz, Trzy filiżanki Etiopii. W krainie zatrzymanego czasu (Sorus)

2009, „Le Magazine Littéraire” (nr 9) – zeszyt tematyczny o Rimbaudzie

2010, w autobiografii Tomasza Stańki (Desperado, WL) odwołania do Rimbauda

2010, Michel Leiris, Awanturnicze życie Jeana-Arthura Rimbauda („Literatura na Świecie”, nr 7-8)

2010, zdjęcie Abisynki Mariam, chrześcijanki, żyjącej z Rimbaudem w latach 1882-1885/6, w „Le Magazine Littéraire” z czerwca 2010 (Valérie Marin La Meslée Arthur Rimbaud, inédits d’Aden) Jej podobizna widnieje też na okładce książki Alfreda Bardey, Barr-Adjam, souvenirs du patron de Rimbaud. Aden-Harar 1880-1887 (Éd. L’Archange Minotaure, 2010).

2010, Dwa oddechy. Szkice o tożsamości żydowskiej i chrześcijańskiej. („Biblioteka Więzi”) Piotra Matywieckiego – z odniesieniami do Rimbauda

2010, Być Rimbaudem - rozmowa Krzysztofa Maślonia z Andrzejem Bartem („Wyspie”, nr 1)

2011, Tadeusz Różewicz w wywiadzie: „Nikt nie rodzi się poetą. No, kilka razy w dziejach świata narodził się poeta. Może w muzyce Mozart, w poezji Rimbaud. Ale to są zjawiska w kosmosie, nie na ziemi”.

2011, w esejach Jana Gondowicza, Paradoks o autorze (korporacja ha!art) oraz Pan tu nie stał. Artykuły drugiej potrzeby (Nisza) pojawiają się tropy Rimbaudowskie

2011, Anna Jarmuszkiewicz, Alchemia słowa, alchemia obrazu („Polonistyka” nr 11)

2012, Mapa. Prolegomena Andrzeja Niewiadomskiego z brawurowymi zapiskami o Rimbaud

2012, Krzysztof Varga (Dźwięk pióra, czyli muzeum młodości, „Gazeta Wyborcza” z 6 IX): deziluzja po pobycie „w muzeum Rimbauda w jego rodzinnym, zapyziałym Charleville”; „niech stracą nadzieję wszyscy, którzy myślą, że każdy francuski cmentarz wygląda jak Père Lachaise, Rimbaud leży na cmentarzu wręcz niegodnym tego genialnego smarkacza”.

2013, Tomasz Różycki, Tomi. Notatkach z miejsca postoju [o Rimbaudzie: nr 22, nr 92, 93].

20 października 2014, koncert inauguracyjny festiwalu Conrada w 160. urodziny Rimbauda – trio Tomasz Budzyński, Jacaszek i Mikołaj Trzaska; z wprowadzeniem Andrzeja Sosnowskiego

2015, w Kalendarzu Literackim (ściennym), 19 listopada, (323. dzień roku) – cytat z listu widzącego (jasnowidza) podpisany „Arthur Rimbaud”:

2015, zeszyt tematyczny „Literatury na Świecie” o Rimbaudzie (nr 9-10) [tu, m.in., szkice Isabelle Rimbaud, Mój brat Arthur [1892] oraz Ostatnia podróż Rimbauda]

2017, Agnieszka Waligóra, Polityczne ciało Joanny d’Arc. „Twórczość” (nr 5)

2019-2020, Wystawa w pałacu papieży w Awinionie obraz Ernesta Pignon, Ecce homo – Rimbaud jako jeden z uchodźców, patron odrzuconych i jeden z nich (kiedy 19 lipca 2019 próbowałam kupić afisz z Rimbaudem, czarno-biały, o przedartej krwią twarzy i cały przedarty, fotografię włóczęgi – już nie było ani jednego).

Ministerstwo
Kultury
Dziedzictwa
Narodowego
i Sportu.

Sfinansowano przez Narodowy Instytut
Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego
ze środków Programu Rozwoju
Organizacji Obywatelskich
na lata 2018 – 2030

